



2016-07-01
Slutversion

Inventering av sand- och tallevande insekter vid Sandudden i Ekerö kommun

Underlagsmaterial för framtagande av skötselåtgärder för sand-, tall- och strandskogsmiljöer vid Sandudden i Ekerö kommun.

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Ekerö kommun
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 2016-07-01
Uppdragsansvarig: Anders Haglund
Foton: Om inget annat anges: Anders Haglund.
Foto framsida: Läppstekel på backtimjan, båda arterna är rödlistade.
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 6921

Innehåll

Innehåll	3
Inledning	4
Bakgrund och syfte	4
Inventering av sandlevande insekter	5
Metodik	5
Resultat	6
Rödlistade arter	10
Övriga naturvårdsarter	12
Naturvärdesbedömning	13
Inventering av vedlevande insekter på tall	15
Metodik	15
Resultat	15
Översiktlig naturvärdesbedömning av strandlövskog	16
Metodik	16
Resultat	16
Referenser	17

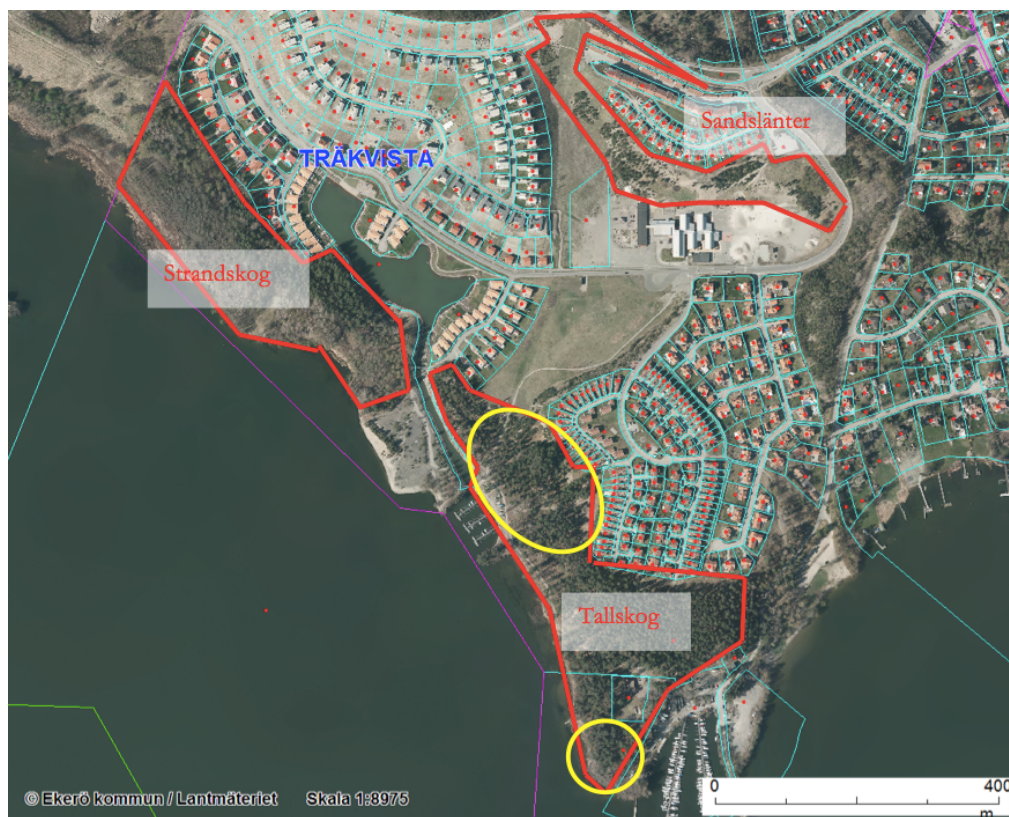
Inledning

Bakgrund och syfte

Ekologigruppen fick i maj 2015 i uppdrag av Ekerö kommun att inventera förekomst av insekter vid Sandudden i Ekerö kommun. Syfte med uppdraget är att ligga som underlag för beslut om skötsel av naturmark nära ett bostadsområde som ligger i ett före detta grustag.

Uppdraget har fokuserat på att inventera naturvårdsarter av sandlevande insekter men även insekter som är naturvårdsarter och lever på tall har inventerats. De grupper som inventerats är steklar (bin, vägsteklar och rovgsteklar), marklevande skalbaggar,flugor, dagflygande fjärilar samt vedlevande skalbaggar (gnag i ved, främst reliktböck och svart praktbagge). Fokus ligger på rödlistade arter samt de dominanta arterna. Det är främst två habitatstyper som inventerats: sandiga slänter (ca 5 ha) och öppen sandtallskog med stor andel bar mark (ca 10 ha). Dessutom gjordes en översiktlig naturvärdesbedömning av en lövstrandskog för att se vilka värden den bedömdes ha, framför allt med avseende på naturvårdsintressanta insekter.

Fältarbete och rapport har gjorts av Anders Haglund och Johan Allmér på Ekologigruppen. För artbestämning av insekter i fallfällorna svarar Sven Hellqvist.



Figur 1. Inventeringsområdet ligger vid Träkvista - Sandudden och omfattar öppna sandmiljöer, sandtallskogar, samt strandskog.

Inventering av sandlevande insekter

Insektsinventering Sandudden
slutversion
2016-07-01

Metodik

Inventeringen av sandlevande insekter gjordes dels med så kallade gulfällor, dels genom håvning vid lämplig väderlek. Utsättning av fällor gjordes i slutet av april. Fällorna försågs med en liten skylt som upplyste om syftet (figur 2). De tömdes vid fem tillfällen under fältsäsongen, med ca tre till fyra veckors mellanrum. Till en början användes en glykollösning i fällorna men eftersom fällorna var utsatta i ett tätbebyggt område valde vi att senare använda oss av en mättad saltlösning. Fällornas placering varierade från mer eller mindre slutna tallbestånd, till relativt öppna och solexponerade sandmiljöer (figur 3 och 4).

Från och med början av juli medgav vädret att man även kunde inventera området genom håvning. Håvning genomfördes vid tre tillfällen mellan juli och augusti (15-07-04, 15-07-15, 15-08-13). Håvningen genomfördes framför allt i anslutning till fällorna (se figur 3), därutöver bedömdes tre delområden som saknade fällor vara lämpliga miljöer att utföra håvning i, sandmark vid Mälarvyn (delområde 1 figur 3) och Stenslingan (3 figur 4), samt ängsmark norr om Sanduddens förskola (delområde 2 figur 3).



Figur 2. Fallfälla – gulskål med skydd för regn och skylt upplysande om syftet med inventeringen.

Under våren 2016 undersöktes delar av området på förekomst av bibagge och andra tidiga insekter som inte kunde inventeras under fältsäsongen 2015. Tre fältbesök gjordes, den 21/3, 31/3 samt ett kortare besök den 13/4.



Figur 3. Karta över fällornas (röda punkter) placering i den norra delen av undersökningsområdet. De grönmarkerade avgränsningarna är de områden där håvning gjordes. Håvning har också gjorts inom ca 50 m radie vid samtliga fällor. Vid F6 omfattas hela den öppna sandmiljön mellan bebyggelsen och Sanduddens skola. Vid F2 omfattas hela den öppna sandmiljön mellan Ekerövägen och bebyggelse.



Figur 4. Karta över fällornas (röda punkter) placering i den norra delen av undersökningsområdet. Den grönmarkerade avgränsningen är ett område där håvning gjordes.

Resultat

Vid inventeringen av sandlevande insekter hittades totalt 35 stycken naturvårdsarter (tabell 1). Av dessa är åtta stycken arter klassade som rödlistade, varav en är klassad som sällsynt (VU) och övriga sju är klassade som nära hotade (NT). Förekomst av samtliga rödlistade arter beskrivs mer i detalj nedan. Tre av de påträffade arterna utgör nya landskapsfynd för Uppland (mörk glansguldstekel, samt flugarterna *Sarcophaga emdeni* och *Fungomyza albimana*). En tidigare troligen obeskuren art av puckeldansflugsläktet

Platypalpus påträffades också. Flera arter som påträffades under inventeringen har inte tidigare varit funna i Ekerö kommun.

Insektsinventering Sandudden
slutversion
2016-07-01

Vid den kompletterande inventeringen som genomfördes under våren 2016 hittades inte några förekomster av bibagge, eller andra tidiga insekter knutna till miljön.

Tabell 1. Naturvårdsarter av sandlevande insekter funna vid Sandudden i Ekerö kommun.

Fällnr. anger i vilka fällor arterna är funna i, eller fångst med håvning (F1 – F9, figur 3-4). I tre stycken delområden som saknar fällor har endast håvning genomförts (1 – 3, figur 3-4). "Tot. antal" anger totalt antal individer som har hittats under inventeringen. "Ind. värde" anger vilket indikatorvärde arten i fråga bedöms ha, där 1 anger lågt indikatorvärde, 2 starkt indikatorvärde och 3 mycket starkt indikatorvärde. "Rödlist." anger aktuell rödlistkategori efter 2015 år rödlista. Metod anger fångstmetod.

Art	Svenskt namn	Fällnr.	Tot. Antal	Ind. värde	Rödlist.	Metod
<i>Anthophora retusa</i>	Svartpälsbi	F8	1	3	VU	Håvning
<i>Aglaoapis tridentata</i>	kilbi	F5	1	3	NT	Fälla
<i>Bembix rostrata</i>	Läppstekel	F6, F8	12	3	NT	Håvning
<i>Bombus muscorum</i>	Mosshumla	2	1	3	NT	Håvning
<i>Cupido minimus</i>	Mindre blåvinge	3	2	3	NT	Håvning
<i>Melitta leporina</i>	lusernbi	F5, F8	2	3	NT	Fälla
<i>Omalus biaccinctus</i>	mörk glansguldstekel	F9	1	3	NT	Fälla
<i>Zygaena viciae</i>	Mindre bastardsvärmare	2	1	3	NT	Håvning
<i>Anthaxia similis</i>	Svart praktbagge	F9	2	2		Fälla
<i>Anthrax anthrax</i>		F6, F8	2	3		Håvning
<i>Auplopus albifrons</i>	röd murarvägstekel	F9	2	3		Fälla
<i>Bombus subterraneus</i>	Vallhumla	F1	1	3		Håvning
<i>Fungomyza albimana</i>		F5	7	3		Fälla
<i>Oncocera semirubella</i>	Käringtandmott	F6, F8	3	3		Håvning
<i>Panurgus calcaratus</i>	småfibblebi	F6	1	3		Håvning
<i>Philanthus triangulum</i>	bivarg	F1, F2, F5, F6, F8, F9	91	3		Fälla, håvning
<i>Sarcophaga emdeni</i>		F4, F5, 5	8	3		Fälla
<i>Bombus rupestris</i>	Stensnylthumla	F6, 3	2	2		Håvning
<i>Bombus sylvarum</i>	Haghumla	F1	3	2		Håvning
<i>Colletes cunicularius</i>	vårsidenbi	F9	1	2		Fälla
<i>Lasioglossum semilucens</i>	blanksmalbi	F4, F5	1	2		Fälla
<i>Sphecodes crassus</i>	släntblodbi	F8	1	2		Håvning
<i>Sphecodes pellucidus</i>	sandblodbi	F8	2	2		Håvning
<i>Vespa crabro</i>	Bålgeting	F8	1	2		Håvning
<i>Anoplius viaticus</i>	vargvägstekel	F6, F8, F9	7	1		Fälla, håvning
<i>Arachnospila anceps</i>	ögonvägstekel	F4, F5, F9	13	1		Fälla
<i>Arachnospila trivialis</i>	krabbvägstekel	F4, F5, F9	17	1		Fälla
<i>Bombus bohemicus</i>	Jordsnylthumla	F8	2	1		Håvning
<i>Bombus hortorum</i>	Trädgårdshumla	F6, F9	9	1		Håvning
<i>Bombus pratorum</i>	Ängshumla	F9	5	1		Håvning
<i>Bombylius major</i>	Stor svävfluga	F6	1	1		Håvning
<i>Cetonia aurata</i>	Gräsgrön guldbagge	F8	5	1		Håvning
<i>Hipparchia semele</i>	Sandgräsfjäril	1	3	1		Håvning
<i>Pennisetia hylaeiformis</i>	Hallonglasvinge	1	1	1		Håvning

Den naturvårdsart som fångades flest gånger och uppträder talrikast i området är bivarg, en art som indikerar höga naturvärden i sandmiljöer. Annars var fynden av arter med starkt och mycket indikatorvärde ganska sparsamt förekommande i materialet. Av de

naturvårdsarter som hittades under inventeringen är övervägande del fångade med håvning. En komplett artlista av samtliga fynd presenteras i bilaga 1.

Naturvårdsart

En naturvårdsart är en art med specifika krav på sin miljö, men som ändå är någorlunda allmänt förekommande. Genom sin förekomst signalerar arten att det finns särskilda naturvärden i ett område och att det finns möjligheter till förekomster av rödlistade arter. Naturvårdsarter är utpekade i olika inventeringar och sammanhang. Bland dessa kan nämnas *rödlistade arter* och *fridlysta arter* (se ovan) *typiska arter* (arter som indikerar gynnsam bevarandestatus i naturtyper listade i habitatdirektivet), *skogliga signalarter* (utpekade i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventeringsmetodik), *Ängs- och betesmarksarter* (utpekade i Jordbruksverkets Ängs- och betesmarksmetodik), samt Ekologigruppens *egna indikatorarter*.

Under våren och försommaren 2015 var vädret ovanligt kallt och blåsigt med få soltimmar. Dessutom kom det tidvis stora mängder regn vilket medförde att fällfångsterna helt uteblev under fram till mitten av juni.

Det var även stora problem med att fällorna togs bort av obehöriga vid flera tillfällen, dock var resultatet i de fällor som var kvar mycket dåliga som en följd av vädret i maj – juni. Från mitten av juli till augusti som var flera av fällorna uttorkade, p g a att den saltlösning som användes dunstar snabbt i jämförelse med glykol. Fällor som vid alla vittjningstillfällen var borttagna var F2, F6, F7, samt F10. Flera andra fällor var antingen fyllda med sand (medvetet), eller borttagna vid något av vittjningstillfällena. Sammantaget fungerade vara ca en tredjedel av fällorna tillfredställande, vilket gjorde att en större insats med fångst genom håvning genomfördes, jämfört med vad som var planerat från början.



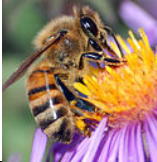
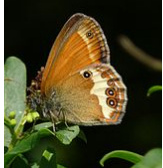
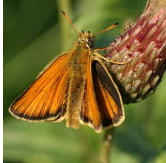
Figur 5. Bivargen är en naturvårdsart som tidigare varit rödlistad och som är en mycket bra indikatorart för artrika sandmiljöer. Arten är stekel som fångar bin och andra större steklar som den matar sina larver med. Den förekommer i åtskilliga hundratals exemplar, framförallt i området söder om Ekerövägen och runt Sanduddens skola.

Vanligt förekommande arter

I tabell 2 redovisas de vanligast påträffade arterna vid inventeringen.

Tabell 2. De vanligaste insektsarterna påträffade i inventeringsområdet.

Insektsinventering Sandudden
slutversion
2016-07-01

Art vetenskapligt namn	Svenskt namn	Fälla nr	Bild
<i>Philanthus triangulum</i>	Bivarg	F1, F2, F5, F6, F8, F9	
<i>Apis mellifera</i>	Honungsbi	1 + 2 + 3	
<i>Coenonympha arcania</i>	Pärigräsfjäril	1 + 2	
<i>Bombus lapidarius</i>	Stenhumla	F6	
<i>Thymelicus lineola</i>	Mindre tåtelmygare	1 + 2	
<i>Coenonympha pamphilus</i>	Kamgräsfjäril	1	
<i>Aphantopus hyperantus</i>	Luktgräsfjäril	2	
<i>Tachysphex obscuripennis</i>	"grävstekel"	F9	
<i>Arachnospila trivialis</i>	Krabbvägstekel	F4, F5, F9	
<i>Sarcophaga incisilobata</i>	"köttfluga"	F4+5	
<i>Arachnospila anceps</i>	Ögonvägstekel	F4, F5, F9	
<i>Bembix rostrata</i>	Läppstekel	F6, F8	

Rödlistade arter

Rödlistan - Rödelistkategorier

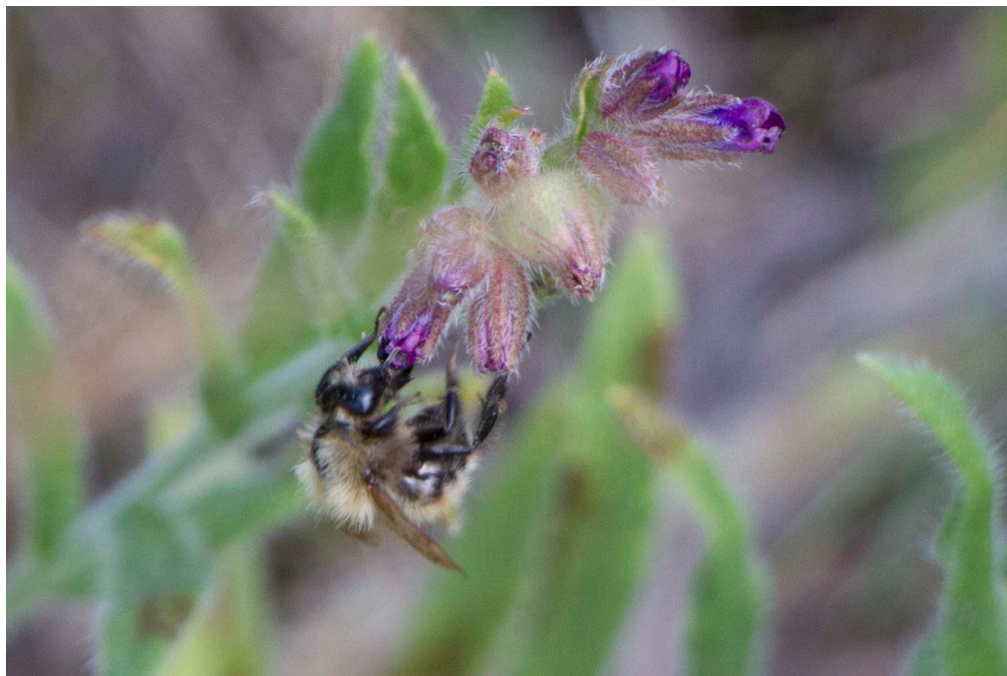
Rödlistan för Sverige utarbetas av Artdatabanken. Rödlistan anger olika arters risk att dö ut från Sverige. Arterna listas i olika rödelistkategorier beroende på artens status. Det finns 7 kategorier:

(RE) försvunnen, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (LC) livskraftig, (DD) kunskapsbrist.

I stort sett samtliga funna rödlistade arter bedöms även ha mycket högt indikatorvärde för artrika och värdefulla sandmiljöer. Arterna är som regel starkt knutna till naturmiljöer som på såväl nationell som regional nivå är sällsynt förekommande. Nedan beskrivs de rödlistade arterna lite närmare. Textunderlag är främst hämtat från Artdatabankens artfaktatexter och artfaktablad om rödlistade arter och för uppgifter om förekomst i Uppland och Ekerö har i första hand Artportalen använts.

Svartpälsbi *Anthophora retusa* (VU) förekommer sällsynt i södra Sverige och det nordligaste fyndet är en bit norr om Uppsala. Arten förekommer huvudsakligen i torra och varma blomrika antropogena marker, exempelvis åker- och ängslandskap och ruderalmiljöer på lätt jord med en förkärlek för sandiga-grusiga ställen. Miljöerna är som regel solexponerade och sydvända branter.

Arten bedöms vara känslig för igenväxning och några av de bästa vildbilokalerna, dit svartpälsbi hör, i landet finns på militära övningsområden med ett hårt markslitage. Förutom öppna och solexponerade sandmiljöer är det en del växtarter som är särskilt viktiga för svartpälsbi, till exempel blåeld *Echium vulgare*, oxtunga *Anchusa officinale*, vallörter *Symphytum* spp., fältvedel *Oxytropis campestris*, vickerarter *Vicia* spp., harris *Cytisus scoparius*, getväppling *Anthyllis vulneraria* och plisterarter *Lamium* spp. För svartpälsbi finns ett artinriktat åtgärdsprogram för denna art där rekommenderade åtgärder och deras föreslagna finansiering närmare redogörs för.



Figur 6. Hane av svartpälsbi på oxtunga. Denna hotade biart är ganska humlelik och känns bl a igen på sin tätta päls och sin långa tunga. Det är den svartpälsade honan som gett arten sitt namn.

Svartpälsbiet förekommer på ett 30-tal i Uppland platser koncentrerade till de stora åsarna. I Ekerö kommun är arten tidigare funnen på fem platser, Väsby hage NR och Lötens sandtag. I området finns arten dokumenterad sedan tidigare och det finns stora kolonier strax norr om Sanduddens skola (källa Artportalen). Det enda fyndet under

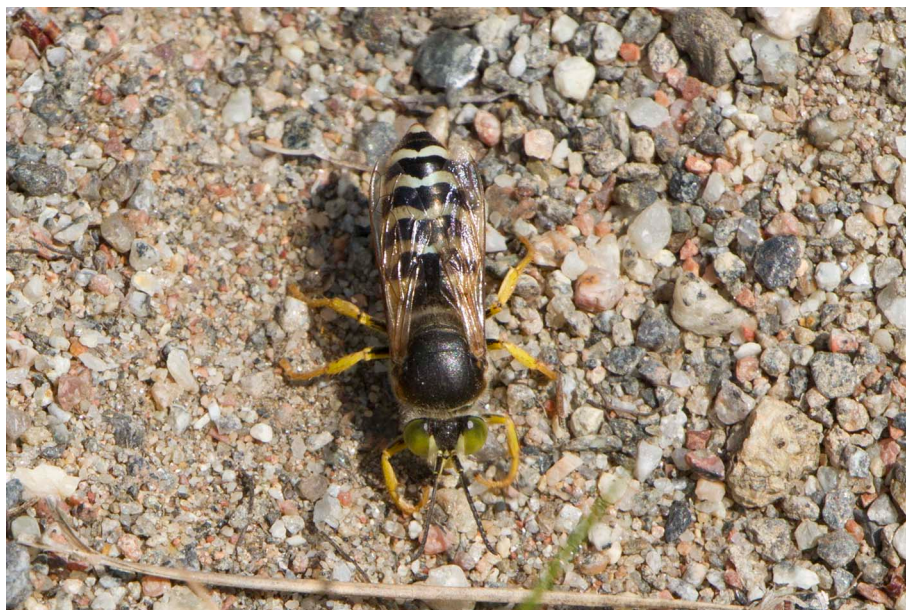
inventeringen gjordes dock nordost om skolan. Att arten inte hittades i fler exemplar beror sannolikt främst på den mycket kalla försommaren 2015.

Kilbi *Aglaopis tridentata* (NT) förekommer med en stark koncentration till Södermanland och Öland, därutöver finns Uppland (fyra fyndplater), Östergötland och Skåne. Fyndet i området utgör det första i kommunen, samt tredje i Uppland sedan 1949. Kilbi förekommer huvudsakligen på artrika sandmarker som dynområden och sandheddar, men arten tycks även kunna utnyttja blomrika sand- och grustag, grusalvar och andra torrmarker. Arten påverkas negativt av igenväxning.

Lusernbi *Melitta leporina* (NT) förekommer sparsamt i södra Sverige upp till Uppland. De ca 20 talet fynden i Uppland är koncentrerade till Uppsalaåsen. Det finns endast ett tidigare fynd i Ekerö kommun (Munsö). Arten är knuten till miljöer ärtväxter, huvudsakligen lusern och förekommer på sandfält. Minskad odling av lusern under senare tid och upprepad slätter före blomning på all vallareal bedöms ha minskat födobasen drastiskt och beräknas få stor effekt på populationen framgent.

Läppstekel *Bembix rostrata* (NT) är sällsynt förekommande i landet och har några få fynd i Skåne, Öland, Gotland, Uppland, Södermanland. I stort sett samtliga förekomster i Uppland finns i anslutning till Mälaren och majoriteten finns i Ekerö kommun. Arten kan därmed sägas vara en ansvarsart för Ekerö. Arten är framför allt knuten till kustnära områden med tillgång till öppen sand. Det räcker ibland att det bara är mindre partier mellan marktäckande växter. Ofta finns en vindskyddande träd- eller buskbarriär som erbjuder vindskydd av bona. Arten är framför allt känslig för igenväxning men till viss del även för klimatförändringar då den i Sverige lever på sin nordgräns.

I området förekommer den tämligen allmänt i flera kolonier i närheten av Sanduddens skola.



Figur 7. Läppstekel är en rödlistad stekel som förekommer på flera platser runt Sanduddens skola. Den är kolonilevande och matar sina larver med flugor. Arten har till skillnad från alla andra grävsteklar mycket långa mundelar och besöker gärna djupkalkade blommor som t.ex. timjan och tistlar för nektarintag.

Mindre blåvinge *Cupido minimus* (NT) är mindre allmänt förekommande i landet och har sina större förekomster i södra delen. Arten är mer eller mindre knuten till getväppling som växer på torr och relativt öppen, ofta sandig mark. Arten hotas av förbuskning och upphörande extensivt bete av torrängar. Alltför intensiv hävd för de tätare bestånd av värdväxten som krävs för att bibehålla en population av mindre blåvinge. Den förekommer i området i det enda lite större beståndet av getväppling.

Mindre bastardsvärmare *Zygaena viciae* (NT) är relativt allmän, men bedöms som kraftigt minskande och har en mycket stark koncentration till de sydöstra delarna av

landet och når upp till Uppland. Arten förekommer på friska eller lite torrare ängsmarker i skogsbyn, i kanter av skogsvägar, i extensivt betade hagmarker, på blomrikare hyggesmarker eller mindre ängsmarker i skogs- och mellanbygder. Den kan även uppträda i kortvarigare förekomster under de tidigare successionsstadierna exempelvis i örtrika grustäcker. Mindre bastardsvärmare är framför allt känslig för igenväxning.

Mosshumla *Bombus muscorum* (NT) förekommer mer eller mindre sällsynt i Sverige och tycks ha en östlig utbredning. Arten är i Uppland uppdelad i två raser/arter. En ytterskärgårdsknuten typ med mörk buk som brukar gå under namnet skärgårdshumla, samt en inlandsunderart: den senare är mycket sällsynt och är tidigare bara funnen på två platser. Fyndet i området är det första för Ekerö kommun. Humlan förekommer oftast på torr, rent av stäppartad ängsmark, alvarmark och blomrik hållmarksmosaik i kustnära områden samt på blomrika havsstrandsängar. Mosshumla påverkas negativt av bland annat bekämpningsmedel intensifierat jordbruk och igenväxning/igenplantering.

Mörk glansguldstekel *Omalus biacinctus* (NT) är i Sverige en mycket ovanlig art och förekommer med några enstaka (ca 6) fynd från Södermanland samt Västergötland sedan tidigare. Fyndet i området är det första för Uppland och det nordligaste i landet. Det finns få detaljerade uppgifter kring artens levnadssätt. Den är, liksom flertalet guldsteklar aktiv under högsommaren och lever förmodligen som kleptoparasit hos smärre arter av rovkastor (Crabronidae) som bygger bon i torra växtstänglar eller i död ved med övergivna gångar av vedlevande insekter. Arten bedöms vara hotad av att dess livsmiljöer röjs kraftigt på vedartat växtavfall mm.

Övriga naturvårdsarter

Nedan följer en redovisning av naturvårdsarter (utöver de ovan listade rödlistade arterna) som är särskilt intressanta ur ett naturvårdsperspektiv och som har mycket högt indikatorvärde för artrika miljöer enligt Ekologigruppens naturvårdsartklassificering för Uppland.

Vallhumla *Bombus subterraneus*. Tidigare rödlistad art (2010). Arten förekommer på ett ca 100 lokaler i Uppland med tydlig koncentration till Uppsalasläkten. Arten påträffades med enstaka exemplar på blomsterrika ruderalmarker i närheten av Ekerövägen. Tidigare fanns endast ett känt fynd av arten i Ekerö kommun (Kungsberga, Färentuna).

Bivarg *Philanthus triangulum*. Tidigare rödlistad art. Som fullbildad insekt, imago, lever bivargen på nektar och pollen, men honorna jagar och fångar honungsbin som föda till sina larver. Honan paralyserar bytet genom ett stick med sin gadd och för det sedan till boet, som består av en grävd gång i marken försedd med celler för äggläggning. Arten förekommer på ett 50-tal i Uppland platser koncentrerade till de stora åsarna. Sanduddsområdet utgör en av de uppskattningsvis fem individrikaste lokalerna.

Småfibblebi *Panurgus calcaratus*. Tidigare rödlistad art (2010). Arten förekommer på sandiga varma platser med högsommarblommande fibblor i Sydsverige och mycket lokalt och isolerat upp till Uppland (sex tidigare fyndplatser, varav två på 1950-talet i Ekerö kommun) och Värmland. Vid slutet av 1950-talet gick nordgränsen i Hälsingland. Arten har uppvisat en stark tillbakagång under 1980-talet på Öland och sannolikt i många andra områden i Sydsverige bl.a. förorsakat av ogynnsam väderlek och igenväxning av sandiga habitat, men arten tycks ha återtagit förlorad mark till stor del. Småfibblebi förekommer på sandfält med uppbrutet vegetationstäck. Bland annat erbjuder blomrika betesmarker med lågt betestryck inaktiva delar av sandtäcker erbjuder nödvändigt livsutrymme för arten. Bona ligger ofta i anslutning till stigar eller körvägar och hjulspår.

Honan samlar pollen på fibblor av flera arter. De övernattar regelbundet i blomkorgarna genom att böka sig ner mellan småblommorna i korgen och sedan låta sig omslutas av blombladen när dessa försluts på eftermiddagen eller vid mulet väder. Flygtiden omfattar juli och augusti, vissa år även början av september. Rikblommande fibleblänter, särskilt

under juli, bör helt undvikas för att gynna denna och flera andra vildbiarter. Detsamma gäller marginalmarker på sandfält, såsom idrottsplaner och liknande, där vegetationen är naturligt lågvuxen och blomrik och inte behöver klippas av rationella skäl.

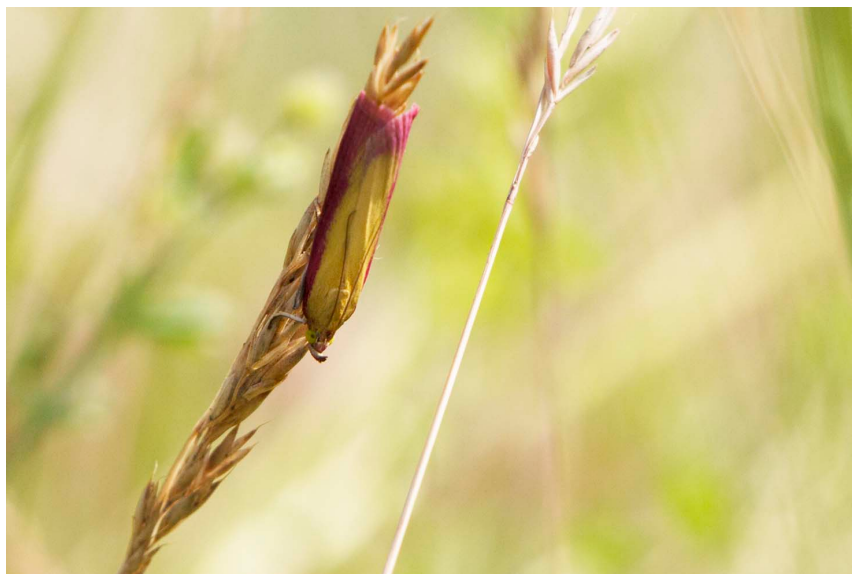
Svart praktbagge *Anthaxia similis*. Arten är knuten till solbelysta gamla tallar. Den har tidigare varit rödlistad och är utpekad som signalart av Skogsstyrelsen. Arten har ett tjugotal tidigare fynd i Stockholms län, men är aldrig tidigare funnen på Ekerö.

Röd murarvägstekel *Auplopus albifrons*. Detta är en ganska sällsynt vägstekel som murar bon av lera. Förekommer norrut till Hälsingland men få fynd i Mälardalen. I Uppland finns förutom de aktuella fynden ovanför Marinan också ett fynd vid Barrudden 2006. Främst funnen på varma torra lokaler, t.ex. täkter, vägslänter.

Sarcophaga emdeni är en sällan påträffad köttfluga, som tidigare bara känd från Skåne, Öland och Gotland. Fyndet i området är således det första i Svealand. I området är den funnen med åtta exemplar i två fällor, samt vid hävning (F4, F5, 5). Arten uppges attraheras av spillning.

Fungomyza albimana är en sällan påträffad sumpfluga som utvecklas i svamp, förekommer främst i varma lägen i glesa löv- och blandskogar. Förmodligen förbisedd och fyndet i området är det enda som finns registrerat i Artportalen.

Käringtandmott *Oncocera semirubella* lever i sandiga örtrika miljöer med skogsklöver. Denna art förekommer på Öland, Gotland och är fastlandet endast sällsynt och lokalt påträffad i södra delen av landet. Den är knuten till sandiga marker, gärna vid kusten, men påträffas även i sandtag (Palm, 1986). Arten förekommer på ett 30-tal i Uppland platser koncentrerade till de stora åsarna. I Ekerö kommun är arten tidigare funnen på två platser, Väsby hage NR och Lötens sandtag.



Figur 8. Det dekorativa käringtandmottet är en sällsynt naturvårdsart som är knuten till sandiga miljöer med rödklöver.

Naturvärdesbedömning

Resultatet visar på att Sandudden fortfarande har mycket höga artvärden knutna till sandmiljöerna i området, främst området norr och nordost om Sanduddens skola, den sydvända sandslänten söder om Ekerövägen, samt sandtallskogen ovanför marinan. Få andra platser i Uppland matchar områdets artrikedom och förekomst av rödlistade arter. Som jämförelse till inventeringen 2015 resultat med åtta rödlistade insektsarter, noterades 12 rödlistade arter i en mycket omfattande inventering som omfattade 38 sandtag utspridda i Stockholms län (Länsstyrelsen i Stockholms län 2007).

Förekomsten av öppna till halvöppna sandmiljöer i kombination med en varierad vegetation gör att flera arter finns i området. I flera delar av området förekommer dock täta bestånd med ung tall. Alltför täta bestånd kan på sikt hota naturvärdena genom att trädskiktet hindrar solbelysning av marken.

Inventering av vedlevande insekter på tall

Insektsinventering Sandudden
slutversion
2016-07-01

Metodik

Inventeringen av vedlevande insekter på tall var begränsad till förekomster av gnag och kläckhål och inga fällor sattes upp vid denna inventering. Inventeringen fokuserade på solexponerade tallmiljöer utmed Mälarens strand. Inventeringen utfördes i slutet av april.

Flera naturvårdsarter bland vedlevande insekter på tall lämnar karakteristiska spår efter sig ibland annat trädens bark vilket göra det möjligt att finna förekomster av arten utan att för den skull behöva se själva insekten.

Resultat

Totalt hittades fyra tallar med spår av naturvårdsarter (figur 9). På samtliga av dessa tallar fanns spår av relikthock som är klassad som nära hotad (NT). På en av tallarna med relikthock fanns även spår av svart praktbagge som är utpekad som en skoglig signalart av Skogsstyrelsen. Båda arterna är starkt knutna till solexponerade och gamla tallar.

Samtliga tallar var solexponerade och hade grov bark. En bedömning är att tallarna var minst 180 år gamla, ett par var nog minst 200 år.

Relikthock *Nothorina punctata* (NT) är en skalbaggsart av familjen långhorningar som är helt knuten till solbelysta tallar med ålder över 150 år. Denna missgynnade art är liksom talltickan ganska väl spridd i Stockholmsområdet men flertalet fynd är förmodligen gamla lokaler som inte längre är aktuella men arten indikerar mycket lämpliga miljöer för andra skyddsvärda vedlevande insekter.

Svart praktbagge *Anthaxia similis* (signalart) har liknande ekologi som relikthock och förekommer många gånger i samma områden som relikthock. Arternas kläckhål är även de ganska lika, men svart praktbagge har plattovala hål medan relikthockens kläckhål är mer rundovala. Arten påträffades på en av tallarna i området och förekommer i övrigt sparsamt till mindre allmänt i Stockholmsområdet. Arten påträffades också med två exemplar i en av fallfällorna som placerats i området (se ovan).



Figur 9. Kartan visar fyndplatser för relikthock och svart praktbagge vid Sandudden. Gul prick visar på fynd av både relikthock och svart praktbagge, röd punkt visar på fynd av relikthock.

Översiktlig naturvärdesbedömning av strandlövskog

Metodik

I samband med inventeringen av vedlevande insekter på tall gjordes även en inventering av en strandlövskog. Inventeringen var översiktlig och hade fokus på att bedöma områdets möjligheter att hysa naturvårdsarter, framför allt bland vedlevande insekter, men även bland mossor, lavar och svampar.

Resultat

Området utgörs av en förhållandevis ung lövblandskog med inslag av bland annat björk, klibbal, alm och ask. Träden är relativt unga och klena. Området har varit öppet för inte allt för länge sedan och i de sydöstra delarna, närmast bebyggelsen, är beståndet nästan helt dominerat av tall, varav flera äldre tallar. Död ved förekommer tämligen allmänt, framför allt i klenare dimensioner. Som livsmiljö för såväl vedlevande insekter som för lavar, mossor och svampar bedöms området i nuläget ha begränsade kvalitéer.

Området bedöms i dagsläget inte utgöra någon särskilt ovanlig miljö ur naturvårdssynpunkt. Det finns ingen trädkontinuitet i beståndet och träden är relativt unga och klena. Ingen ingående naturvärdesbedömning har gjorts av området med det bedöms motsvara visst naturvärde, klass 4 till möjligen påtagligt naturvärde, klass 3. Detta beror mycket på förekomst av naturvårdsarter i området. Förmodligen är det framför allt bland vedlevande svampar man skulle kunna hitta naturvårdsarter.



Figur 10. Karta över inventerad strandlövskog, grönmarkerad yta.

Referenser

Insektsinventering Sandudden
slutversion
2016-07-01

Tryckta källor

Länsstyrelsen i Stockholms län 2007. Insekter i sand- och grustag. En inventering i Stockholms län 2006

SLU 2015. Artfaktablad för de aktuella rödlistade arterna.

Digitala källor

Artportalen – för data gällande förekomst i Uppland och Ekerö kommun för naturvårdsarter och rödlistade arter.

SLU 2015. Artfakta för de aktuella rödlistade arterna.

Bilaga 1.

Lista över arter funna vid inventeringen av öppna sandmiljöer 2015.

Läsanvisning

I tabellen redovisas kön, antal, rödlistekategori och signalvärde av de artgrupper som inventerats i de öppna sandmiljöerna vid Sandudden (se figur 3-4). Kolumnen "Det" står för determinator, d v s den person som gjort artbestämningen. Leg, d v s den person som samlat in arterna är i samtliga fall Anders Haglund.

I kolumnen "Fälla nr." framgår var fyndet gjorts. Plats för fälla F1-F9 framgår av figur 3-4. Vid dessa platser har både insamling gjorts i gulskålar (färgskål i kolumn "Metod") och hävning och visuell observation (observerad i kolumn "Metod"). Det område som omfattas av hävning runt fällan är ca 50 m radie. Se vidare figur 3. I kolumnen "Fälla nr." finns också fynd observerade i inventeringsområde 1-3 redovisade. Lägen för dessa insamlingsområden framgår av figur 3-4.